

Procesbeschrijving statistiek personele vermogensoverdrachten

Nalatenschappen en verkrijgingen

Jack Claessen

Publicatiedatum CBS-website: 15 november 2011

Verklaring van tekens

.	=	gegevens ontbreken
*	=	voorlopig cijfer
**	=	nader voorlopig cijfer
x	=	geheim
–	=	nihil
–	=	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
o (o,o)	=	het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	=	een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2010–2011	=	2010 tot en met 2011
2010/2011	=	het gemiddelde over de jaren 2010 tot en met 2011
2010/'11	=	oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2010 en eindigend in 2011
2008/'09–	=	
2010/'11	=	oogstjaar, boekjaar enz., 2008/'09 tot en met 2010/'11

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Internet

www.cbs.nl

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier:
www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek,
Den Haag/Heerlen, 2011.
Verveelvoudiging is toegestaan,
mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

1	Inleiding	
2	Achtergrond en begrippen statistiek personele vermogensoverdrachten	
	2.1 Inleiding	7
	2.2 Populatie	7
	2.3 Achtergrond en omschrijving vermogens-begrippen en -bestanddelen	8
3	Het Nederlandse belasting-stelsel en de statistiek personele vermogensoverdrachten	
	3.1 Het belastingstelsel	13
	3.2 Recht van successie (successiebelasting)/erfbelasting	13
	3.3 Inkomstenbelasting	16
4	Brongegevens en productieproces	
	4.1 Inputproces	19
	4.2 Verwerkingsproces, afleidingen vermogensonderdelen (throughput)	21
	4.3 Output	29
5	Toekomstige ontwikkelingen	
	Literatuur	32
	Lijst van afkortingen	33
	Medewerkers publicatie	34

Samenvatting

Deze publicatie geeft een gedetailleerde beschrijving van het productieproces van de statistiek personele vermogensoverdrachten waarbij wordt ingegaan op de wijze waarop de gegevens uit dit onderzoek tot stand komen. Hierbij wordt aandacht besteed aan de beschikbaarheid en het gebruik van brongegevens (input), het verwerkingsproces (throughput) en de productie en publicatie van de cijfers (output). De procesbeschrijving van de statistiek heeft betrekking op de productie voor de gegevens vanaf 2005.

1 Inleiding

De statistiek personele vermogensoverdrachten is gebaseerd op de integrale gegevens voor de nalatenschappen van de in een bepaald jaar overleden personen in Nederland. De overledenen uit de bevolkingsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) zijn hierbij uitgangspunt. Voor ongeveer de helft van de overledenen zijn gegevens over nalatenschappen beschikbaar uit de belastingaangiften successierecht. De gegevens voor het overige deel van de overledenen worden geraamd op basis van integrale vermogensgegevens die beschikbaar zijn uit onder andere de aangiftegegevens van de inkomstenbelasting en een aantal andere bronnen. In de publicaties van de statistiek wordt dan ook onderscheid gemaakt tussen gegevens voor alle nalatenschappen en gegevens voor de nalatenschappen en verkrijgingen waarvoor aangifte successierecht is gedaan.

Van de nalatenschappen worden gegevens gepubliceerd over het nagelaten vermogen, onderverdeeld naar bezittingen als eigen woning, bank- en spaartegoeden, effecten, ondernemersvermogen alsmede over de hypotheekschuld in verband met de eigen woning. Voor de nalatenschappen waarvoor aangiften successierecht zijn daarnaast gegevens beschikbaar over overige bezittingen, overige schulden, begrafenis- of crematiekosten en uitkeringen van uitvaartverzekeringen. De gegevens zijn ingedeeld naar leeftijd en geslacht van de overledenen. Voor de verkrijgingen van de nalatenschappen waarvoor aangifte successierecht is gedaan worden de 'bruto verkrijging', de 'verschuldigde belasting' en de 'netto verkrijging' gepubliceerd. Een en ander naar de categorie verkrijgers zoals weduwe en weduwnaars, samenwoners, kinderen, broers en zussen, goede doelen (rechtspersonen algemeen belang) en overige verkrijgers¹⁾.

In paragraaf 2 van deze publicatie wordt ingegaan op de begrippen en definities zoals die in de statistiek personele vermogensoverdrachten gehanteerd worden.

In paragraaf 3 wordt aandacht besteed aan het belastingstelsel dat de basis vormt voor het bronmateriaal voor de statistiek.

Paragraaf 4 geeft een beschrijving van het productieproces waarbij de gegevensbronnen, de wijze van samenstelling van de vermogensonderdelen en de gepubliceerde gegevens bij de behandeling van de verschillende procesonderdelen input, throughput en output aan de orde komen.

Tot slot wordt in paragraaf 5 aandacht besteed aan toekomstige ontwikkelingen zoals de wijzigingen in belastingwetgeving waardoor het productieproces voor de statistiek in de toekomst op sommige punten aangevuld en/of veranderd moet of kan worden.

¹⁾ De verkrijgingen uit de nalatenschappen waarvoor geen aangifte is gedaan, kunnen niet worden vastgesteld. De beschikbare informatie is hiervoor niet toereikend.

2 Achtergrond en begrippen statistiek personele vermogensoverdrachten

Begin 2008 is gestart met de ontwikkeling van een hernieuwde statistiek personele vermogensoverdrachten. De populatie voor de statistiek wordt gevormd door de in Nederland overleden personen. Het nagelaten vermogen wordt afgeleid uit het verschil tussen bezittingen en schulden. In dit hoofdstuk worden ook de beschikbare vermogensonderdelen beschreven.

2.1 Inleiding

De statistiek personele vermogensoverdrachten geeft op jaarbasis een beeld van de nalatenschappen en van de verkrijgingen waarvoor aangifte successierecht moest worden gedaan van de overledenen in Nederland. De statistiek werd eerder samengesteld van 1978 tot en met 1985. Door wijzigingen in de waarneming bij de belastingdienst en bezuinigingen verdween de statistiek destijds. Begin 2008 is gestart met de ontwikkeling van een hernieuwde statistiek personele vermogensoverdrachten op basis van de registratie bij de belastingdienst. De eerste resultaten hiervan werden in oktober 2008 gepubliceerd in de vorm van voorlopige gegevens voor de nalatenschappen over 2005. Vanaf april 2011 zijn nieuwe gegevens beschikbaar van 2005 tot en met 2008 en is het verwerkingsproces aangepast. Naast gegevens over de nalatenschappen zijn er nu ook gegevens beschikbaar over de verkrijgingen uit de nalatenschappen waarvoor aangifte successierecht.

De basisgegevens voor de statistiek personele vermogensoverdrachten zijn afkomstig uit de aangiften successierecht van de belastingdienst. Daarnaast worden gegevens gebruikt op basis van de vermogensstatistiek van het CBS. Deze is gebaseerd op de vermogensonderdelen uit box 3 van de aangiften inkomstenbelasting (IB), aangevuld met gegevens uit andere bronnen over banktegoeden en effectenbezit en WOZ-waarden. Ook deze gegevens worden aangeleverd via de belastingdienst.

2.2 Populatie

De populatie voor de statistiek wordt gevormd door de in Nederland overleden personen. Deze gegevens zijn beschikbaar binnen de demografische statistieken van het CBS. De nalatenschappen van personen met bezittingen in Nederland die bij het overlijden in het buitenland woonden

zijn niet opgenomen. Verkrijgingen met het recht van overgang blijven daarom buiten beschouwing. Een overgang is hetgeen door iemand of door een rechtspersoon is verkregen waarbij het in Nederland bestaande bezittingen betreft van iemand die ten tijde van zijn overlijden of schenking in het buitenland woonde, c.q. woont.

2.3 Achtergrond en omschrijving vermogensbegrippen en -bestanddelen

De statistiek personele vermogensoverdrachten maakt deel uit van het gecoördineerde stelsel van inkomens- en bestedingsstatistieken. Tot dit stelsel behoren onder andere de inkomensstatistieken gebaseerd op het Inkomenspanel Onderzoek (IPO) en de statistiek Vermogens van huishoudens. Deze statistieken geven een beschrijving van de welvaartsposities van personen en huishoudens en de ontwikkelingen daarin. Uitgangspunt hierbij is de 'vrije bestedingsmogelijkheden' die consumenten hebben. Voor het vermogensbegrip houdt dit in dat tot het vermogen gerekend wordt de bezittingen van de huishoudens die op korte of middellange termijn omgezet kunnen worden in consumptieve bestedingen of leiden tot inkomsten die deel uitmaken van het inkomensbegrip besteedbaar inkomen.

Evenals voor de statistiek Vermogens van huishoudens wordt voor de nalatenschappen onder vermogen het verschil verstaan tussen bezittingen en schulden. Voor alle nalatenschappen zijn onder andere in verband met definitieverschillen tussen de successiegegevens en de gegevens uit de vermogenstatistiek de beschikbare vermogensonderdelen wel enigszins beperkt. Als bezittingen zijn de eigen woning, bank- en spaartegoeden en de effecten waargenomen. Als schuld is de hypotheekschuld voor de eigen woning beschikbaar. Deze vermogensonderdelen worden samen het 'privévermogen' genoemd. Verder is er indien aanwezig het 'ondernemingsvermogen' beschikbaar. Privévermogen plus ondernemingsvermogen noemen we het 'nagelaten vermogen'. Voor de nalatenschappen waarvan aangifte successierecht is gedaan zijn naast deze vermogensonderdelen vanuit de successierechtaangiften ook een aantal vermogensonderdelen beschikbaar met betrekking tot 'overige bezittingen' en 'overige schulden'. Voor de overige bezittingen zijn dit de 'overige onroerende zaken', 'roerende zaken', 'contant geld', 'vorderingen/restituties', 'aandeel in onverdeelde boedel(s)' en 'overige bezittingen n.e.g.'. Voor de schulden zijn dit 'rentedragende schulden', 'belastingenschulden', 'huishoudelijke schulden' en de 'overige renteloze schulden'. Verder zijn er nog gegevens over 'begrafenis- of crematiekosten' en 'uitkeringen van de uitvaartverzekering' alsmede het zogenaamde 'zuiver saldo' uit de nalatenschap. In de StatLinepublicaties over de statistiek personele vermogensoverdrachten zijn deze vermogensbestanddelen omschreven. De bestanddelen en omschrijvingen zijn hieronder opgenomen. Hoewel de definities en statistische begrippen in de tabellen aangepast zijn aan het doel van de statistiek leunen ze voor een belangrijk deel op de fiscale omschrijvingen zoals gebruikt in de toelichtingen van de belastingdienst. Dit is het gevolg van het feit dat de administraties van de belastingdienst de belangrijkste bron zijn voor deze statistiek.

2.3.1 Overzicht vermogensbestanddelen en gegevensbron

Nalatenschappen (alle)				Nalatenschappen waarvoor aangifte successie		
vermogensbestanddeel	sommatie	bron ¹⁾	²⁾	vermogensbestanddeel	sommatie	bron ¹⁾
(1) Totaal privébezittingen	(2)+(3)			(1) Totaal privébezittingen	(2)+(3)	
(2) Eigen woning		successie	vermogen	(2) Eigen woning		successie
(3) Totaal financieel	(4)+(5)			(3) Totaal financieel	(4)+(5)	
(4) Bank- en spaartegoeden		successie	vermogen	(4) Bank- en spaartegoeden		successie
(5) Effecten		successie	vermogen	(5) Effecten		successie
(6) Hypotheekschuld		successie	vermogen	(6) Hypotheekschuld		successie
(7) Privévermogen	(1)-(6)			(7) Privévermogen	(1)-(6)	
(8) Ondernemingsvermogen		successie	vermogen	(8) Ondernemingsvermogen		successie
(9) Nagelaten vermogen	(7)+(8)			(9) Nagelaten vermogen	(7)+(8)	
				(10) Totaal overige bezittingen	(11)+(12)+(13)+(14)+(15)+(16)	successie
				(11) Overige onroerende zaken		successie
				(12) Roerende zaken		successie
				(13) Contant geld		successie
				(14) Vorderingen/restituties		successie
				(15) Aandeel in onverdeelde boedel(s)		successie
				(16) Overige bezittingen n.e.g.		successie
				(17) Totaal overige schulden	(18)+(19)+(20)	successie
				(18) Rentedragende schulden		successie
				(19) Belastingenschulden		successie
				(20) Huishoudelijke schulden		successie
				(21) Vermogen nalatenschap	(9)+(10)+(17)	successie
				(22) Vermogen onbekend	(21)-(23)+(24)-(25)	successie
				(23) Begravenis- of crematiekosten		successie
				(24) Uitkeringen uitvaartverzekering		successie
				(25) Zuiversaldo nalatenschap	(21)+(22)-(23)+(24)	successie
Verkrijgingen uit nalatenschappen waarvoor aangifte successie						
vermogensbestanddeel	sommatie			bron		
(1) (Gemiddelde) bruto verkrijging				successie		
(2) (Gemiddelde) verschuldigde belasting				successie		
(3) (Gemiddelde) netto verkrijging	(1)-(2)			successie		

¹⁾ Indien er een aangifte successierecht beschikbaar is, worden de gegevens hieruit gebruikt.

²⁾ Indien er geen aangifte successierecht beschikbaar is worden de gegevens gebruikt uit de integrale vermogensbestanden op basis van de vermogensstatistiek.

Nalatenschappen

Nalatenschap

Het vermogen bestaande uit bezittingen en schulden dat nagelaten is door een overledene.

Nalatenschap waarvoor aangifte successie

Het vermogen bestaande uit bezittingen en schulden dat nagelaten is door een overledene en waarvoor aangifte successierecht is gedaan bij de belastingdienst.

Voor alle nalatenschappen zijn de volgende vermogensbestanddelen opgenomen

Privébezittingen

Privébezittingen van de overledene in de vorm van eigen woning, bank- en spaartegoeden en effecten.

Eigen woning

Woning die eigendom en hoofdverblijf was van de overledene en waar de overledene tot aan de sterfdag ook woonde.

Totaal financieel

Som van de financiële waarden zijnde bank- en spaartegoeden en effecten.

Bank- en spaartegoeden

Alle tegoeden op rekeningen bij (spaar)banken inclusief buitenlandse tegoeden.

Effecten

Effecten die genoteerd zijn aan de Amsterdamse Effectenbeurs alsmede overige effecten zoals aandelen in familie-bv (*Voor de nalatenschappen uit de aangiften successierecht zijn de aandelen aanmerkelijk belang opgenomen bij het ondernemingsvermogen*).

Hypotheekschuld

Dit betreft de stand van de schuld waarover rente is verschuldigd. Opgebouwde tegoeden via kapitaalsverzekeringen zijn niet in mindering gebracht.

Privévermogen

Saldo van het totaal aan privébezittingen en hypotheekschuld.

Ondernemingsvermogen

Saldo van bezittingen en schulden behorend tot het bedrijfs- of beroepsvermogen. (*Voor de nalatenschappen uit de aangiften successierecht zijn hierin ook de aandelen aanmerkelijk belang opgenomen*).

Nagelaten vermogen

Som van het Privévermogen en het Ondernemingsvermogen.

Daarnaast zijn er voor de nalatenschappen waarvoor aangifte successierecht is gedaan ook de volgende vermogensonderdelen opgenomen

Overige bezittingen

Bezittingen bestaande uit onroerende zaken niet zijnde de eigen woning; roerende zaken zoals voertuigen, vaartuigen, meubilair, sieraden, schilderijen, antiek; contant geld; vorderingen; aandeel in onverdeelde boedel en andere niet eerder genoemde bezittingen.

Overige onroerende zaken

Dit betreft bijvoorbeeld een vakantiehuis, beleggingspanden e.d.

Roerende zaken

Voertuigen, vaartuigen, meubilair en huisraad, sieraden, schilderijen en antiek.

Contant geld

Vorderingen/restituties

Vorderingen van de overledene zoals hypothecaire vorderingen, restitutie van gas- en elektrarekeningen, opeisbare huren, dividenden, renten en dergelijke.

Aandeel in onverdeelde boedel(s)

Recht op een aandeel in een nog niet verdeelde nalatenschap.

Overige bezittingen n.e.g.

Overige bezittingen niet elders genoemd. Het gaat hier om onder andere waardepapieren aan toonder, spaarbrieven; auteursrechten, octrooien, assurantieportefeuille; commanditair kapitaal, rechten op winstaandelen, vorderingen op commanditaire vennootschap, winstrecht; vermogen belast met vruchtgebruik (zogenaamde blote eigendom).

Overige schulden

Schulden betreffende rentedragende schulden; belastingschulden; huishoudelijke schulden zoals voor gas, licht, telefoon, abonnementen etc; renteloze schulden.

Rentedragende schulden

Leningen en dergelijke.

Belastingenschulden

Schulden in verband met inkomstenbelasting/premie volksverzekeringen, vermogensbelasting alsmede motorrijtuigenbelasting, onroerendzaakbelasting en dergelijke.

Huishoudelijke schulden

Schulden voor gas, elektra, water, telefoon en dergelijke.

Vermogen nalatenschap

Saldo bezittingen en schulden van de nalatenschap waarvoor aangifte successierecht.

Vermogen onbekend

Verschil tussen Vermogen nalatenschap (minus Begrafenis- of crematie kosten plus Uitkeringen uitvaartverzekering) en het Zuiversaldo van de nalatenschap.

Begrafenis- of crematiekosten

Aftrekbare kosten van begrafenis of crematie.

Uitkeringen uitvaartverzekering

Uitkering uit uitvaartverzekering.

Zuiversaldo nalatenschap

Nalatenschap overledenen onder aftrek van begrafenis- of crematiekosten verminderd met de uitkeringen van uitvaartverzekeringen.

Verkrijgingen uit aangiften waarvoor aangifte successierecht

Verkrijger

Erfgenaam die (een deel uit) een nalatenschap verkrijgt.

(Gemiddelde) bruto verkrijging

Het (gemiddelde) bedrag uit een nalatenschap dat verkregen wordt door de erfgenamen voordat hierover successierecht (belasting) betaald is.

(Gemiddelde) verschuldigde belasting

Het (gemiddelde) bedrag aan successierecht (belasting) over het bedrag uit de nalatenschap dat door de erfgenamen verkregen is.

(Gemiddelde) netto verkrijging

Het (gemiddelde) bedrag uit een nalatenschap dat verkregen wordt door de erfgenamen na aftrek van het verschuldigde successierecht (belasting).

3 Het Nederlandse belastingstelsel en de statistiek personele vermogensoverdrachten

Voor een beter inzicht in de gegevens van de statistiek personele vermogensoverdrachten is het handig enige kennis te hebben over het Nederlandse belastingstelsel. We zullen hier kort aandacht besteden aan een aantal relevante onderdelen van de successiebelasting en de inkomstenbelasting. Voor uitgebreidere informatie wordt verwezen naar de informatie van de belastingdienst of de desbetreffende belastinghandboeken en almanakken.

3.1 Het belastingstelsel

De informatie voor de statistiek personele vermogensoverdrachten is voornamelijk afkomstig uit de aangiften successierecht en de gegevens uit de administratie inkomstenbelasting van de belastingdienst. Voor een goed begrip van de gegevens is daarom enige kennis van het Nederlandse belastingstelsel nodig. We zullen hier kort ingaan op de belangrijkste onderdelen van de successiebelasting en de inkomstenbelasting welke van belang zijn voor deze statistiek. De genoemde bedragen en tarieven kunnen jaarlijks verschillen. Aangezien de meest recente statistiekgegevens momenteel (medio 2011) betrekking hebben op 2008 zijn hiervoor de bedragen opgenomen. Gegevens over vrijgestelde bedragen en tarieven voor andere jaren zijn te vinden op de website van de belastingdienst.

3.2 Recht van successie (successiebelasting)/erfbelasting

Op grond van de Successiewet worden de volgende belastingen geheven: het recht van successie, het recht van schenking en het recht van overgang. De belasting wordt via aanslag geheven bij de verkrijger. Hierbij moet er rekening mee worden gehouden dat degene die binnen één jaar na emigratie schenkingen doet of overlijdt geacht wordt in Nederland te wonen. Heeft men de Nederlandse nationaliteit, dan belooft die termijn zelfs tien jaar. In het buitenland overleden personen blijven in de statistiek personele vermogensoverdrachten overigens buiten beschouwing.

Daarnaast is voor deze statistiek slechts het recht op successie van belang. Aangezien het successierecht nogal complex en uitgebreid kan zijn beperken wij ons tot een korte samenvatting van de meest voorkomende onderdelen van deze belasting. Voor meer informatie verwijzen we naar de toelichtingen op de aangiften successierecht van de belastingdienst alsmede naar belastinghandboeken en belastingalmanakken over dit onderwerp. Per 1 januari 2010 is een nieuwe successiebelasting van kracht. De tariefgroepen zijn beperkter en voor echtgenoten en (klein-) kinderen zijn de tarieven verlaagd. Bij het verschijnen van gegevens vanaf 2010 zal aandacht besteed worden aan deze verandering.

Heffingsgrondslag

Het successierecht belast al hetgeen krachtens erfrecht wordt verkregen door het overlijden van iemand die ten tijde van dat overlijden binnen Nederland woonde. Daartoe behoren ook de zogenoemde fictieve verkrijgingen. Dit zijn in de wet tot verkrijging bestempelde voordelen. Daartoe kan bijvoorbeeld horen een uitkering uit een levensverzekering of 'vermogen in vruchtgebruik'. Het verkregene moet in aanmerking worden genomen naar de waarde die daaraan op het tijdstip van overlijden in het economische verkeer kan worden toegerekend.

Vrijstellingen recht van successie

Afhankelijk van de relatie van de verkrijger tot de overledenen zijn er voor de belastingheffing van successierecht allerlei vrijstellingen van kracht voor de verkrijgers. Zo is onder meer vrijgesteld hetgeen wordt verkregen door de langstlevende partner tot een bedrag van € 523.667 (2008). Dit geldt onder andere voor de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot/geregistreeerde partner. Daarnaast zijn er ook vrijstellingen voor personen anders dan echtgenoot of geregistreeerde partner die een gemeenschappelijke huishouding voerden met de overledene. Denk hierbij aan het ouders die samenwonen met meerderjarige kinderen of pleegkinderen, broers en zussen die samenwonen. Het bedrag van de vrijstelling is hierbij afhankelijk van de duur en de samenstelling van de gemeenschappelijke huishouding. Bij de samenstelling wordt onderscheid gemaakt tussen zogenaamde tweerelaties en meerrelaties waarbij meer dan twee personen een gemeenschappelijke huishouding voerden.

Ook zijn er vrijstellingen voor kinderen, ouders, kleinkinderen en andere bloedverwanten in rechte lijn.

3.2.1 Vrijstellingen successierecht, 2008

Verkrijger	Bedrag vrijstelling
Kinderen < 23 jaar	4 479 euro voor elk jaar jonger dan 23 jaar met een minimum van 10 150 euro
Kinderen ≥ 23 jaar	10 150 euro mits de verkrijging niet meer bedraagt dan 26 852 euro
Invalide kinderen < 23 jaar	4 479 euro voor elk jaar jonger dan 23 jaar met een minimum van 13 429 euro
Invalide kinderen ≥ 23 jaar	10 150 euro
Ouders	44 752 euro
Kleinkinderen en andere bloedverwanten in rechte lijn	Drempel ¹⁾ 10 150 euro
In alle andere gevallen	Drempel ¹⁾ 1 942 euro

¹⁾ Deze vrijstelling vervalt als de verkrijging het maximum van de vrijstelling te boven gaat. Bij een hogere verkrijging wordt in beginsel over het volledige bedrag belasting geheven. Om schokeffecten te voorkomen bedraagt de verschuldigde belasting echter nooit meer dan 75 procent van het bedrag waarmee de vrijstelling wordt overschreden. Op voornoemde vrijstellingen van kinderen tot 23 jaar en ouders worden eventuele pensioenrechten in mindering gebracht. Bij echtgenoten en ongehuwd samenwonenden voor de helft.

De vrijstelling voor 2008 bedraagt nooit minder dan:

- voor echtgenoten en ongehuwd samenwonenden 149 622 euro;
- voor de meerrelatie 74 817 euro;
- voor invalide kinderen tot 23 jaar 13 429 euro;
- voor andere kinderen tot 23 jaar 10 150 euro en
- voor ouders 8 952 euro.

Daarnaast zijn er speciale vrijstellingen voor de Staat, provincies en gemeenten die in principe geheel vrijgesteld zijn van successierecht. Vanaf 2006 zijn ook de door kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke of algemeen nut beogende instellingen (ANBI) vrijgesteld. Dit voor zover aan de verkrijging niet een opdracht is verbonden die aan de verkrijging het karakter ontnemt van te zijn geschied in het algemeen belang.

Tarieven

Het tarief voor het successierecht is ingedeeld naar een aantal tariefgroepen waarbij de relatie van de verkrijger/erfgenaam ten opzichte van de overledenen/erflater alsmede het bedrag van de verkrijging van belang is voor de belastingheffing. Het betreft de volgende tariefgroepen;

Tariefgroep 1: echtgenoot/geregistreerd partner, eigen kinderen en onder bepaalde voorwaarden de verkrijger in geval van samenwoning buiten huwelijk. *(Onder deze tariefgroep valt onder bepaalde voorwaarde ook de verkrijger die buiten een huwelijk of geregistreerd partnerschap samenwoonde met de erflater).*

Tariefgroep 1a: kleinkinderen en verdere afstammelingen.

Tariefgroep 2: broers en zusters, ouders en verdere bloedverwanten in de opgaande lijn.

Tariefgroep 3: andere verkrijgers

(Tariefgroep 3 voor 'andere verkrijgers' kent een aantal uitzonderingen. De Staat, Provincies en Gemeenten zijn vrijgesteld van erfbelasting. Ook het algemene nut beogende instellingen ANBI zijn vanaf 2006 vrijgesteld. In 2005 kenden deze instellingen nog een tarief van 8 procent).

3.2.2 Tarieventabel successierecht, 2008

Schijven		Tariefgroep 1		Tariefgroep 1A		Tariefgroep 2		Tariefgroep 3	
de belaste verkrijging ligt tussen		1. echtgenoot/geregistreerd partner 2. eigen kinderen 3. onder bepaalde voorwaarden verkrijger in geval van samenwoning buiten huwelijk		1. kleinkinderen en verdere afstammelingen		1. broer, zusters 2. ouders en verdere bloedverwanten in opgaande lijn		alle ander verkrijgers (uitgezonderd bepaalde rechtspersonen die vanaf 2006 vrijgesteld zijn)	
1	2	a	b	a	b	a	b	a	b
euro			%	euro	%	euro	%	euro	%
0	22 382	0	5	0	8,0	0	26	0	41
22 382	44 758	1 119	8	1 790	12,8	5 819	30	9 176	45
44 758	89 504	2 909	12	4 654	19,2	12 531	35	19 245	50
89 504	178 999	8 278	15	13 245	24,0	28 192	39	41 618	54
178 999	357 987	21 702	19	34 723	30,4	63 095	44	89 945	59
357 987	894 948	55 709	23	89 134	36,8	141 849	48	195 547	63
894 948	en hoger	179 210	27	286 737	43,2	399 590	53	533 852	68

a. Belastingbedrag over het bedrag onder 1.

b. Percentage dat boven op het bedrag onder a nog betaald moet worden over het meerdere (dat is het verschil tussen belaste verkrijging en het bedrag onder 1).

Voor een uitgebreidere toelichting op de indeling naar tariefgroepen en de bijbehorende vrijstellingen en uitzonderingen wordt verwezen naar de informatie van de belastingdienst.

Faciliteit in Successiewet voor bedrijfsopvolging

Indien ondernemingsvermogen of aandelen die tot een aanmerkelijkbelang behoren (box 2 IB), vererfd worden, kan het bezwaarlijk zijn het successierecht te voldoen indien liquiditeiten ontbreken. In verband daarmee bestaat er een betalingsregeling. De regeling kan overigens ook worden toegepast bij schenking van ondernemingsvermogen. De faciliteit houdt in dat enerzijds uitstel en anderzijds vermindering tot nihil kan worden verkregen voor het successie- of schenkingsrecht dat verschuldigd is over bepaalde verkregen vermogensbestanddelen. Het voert te ver om in dit kader deze regeling verder te bespreken. Voor meer informatie over dit onderdeel verwijzen wij naar de informatie van de belastingdienst of de desbetreffende belastinghandboeken en almanakken.

3.3 Inkomstenbelasting

Het Nederlandse belastingstelsel voor de inkomstenbelasting is in 2001 gewijzigd. Tot en met 1999 werden de grote vermogens belast via de vermogensbelasting. Vanaf 2001 is het belastingstelsel herzien en is het zogenaamde boxenstelsel ingevoerd. Er worden drie zogenaamde 'boxen' onderkend die elk een bepaald deel van de inkomsten naar herkomst c.q. inkomstbron belasten en waarvoor verschillende heffingssystemen en tarieven gelden. In Box 1 worden de inkomsten uit tegenwoordige en vroegere dienstbetrekking en inkomensuitkeringen alsmede de inkomsten uit de eigen woning belast. Via Box 2 worden de inkomsten uit aanmerkelijk belang belast. Op basis van Box 3 wordt belasting geheven over de inkomsten uit sparen en beleggen.

Box 1

Onder box 1 vallen de inkomsten uit werk en woning. Dit betreft onder meer loon en uitkeringen i.v.m. tegenwoordige dienstbetrekking, pensioen, lijfrente of andere uitkeringen uit vroegere dienstbetrekking, winst uit onderneming, eigenwoningforfait en kapitaalverzekeringen van de eigen woning. De hoogte van de belasting op inkomsten uit box 1 zijn afhankelijk van onder andere de leeftijd van de belastingplichtige. De belastingtarieven, heffingskortingen en de aftrekposten kunnen jaarlijks variëren afhankelijk van de inkomenspolitiek die de regering wenst te voeren in het betreffende belastingjaar. Voor de statistiek personele vermogensoverdrachten zijn voor de overledenen waarvoor geen aangifte successierecht beschikbaar is uit box 1 de gegevens over de waarde van de eigen woning en de eigenwoningschuld van belang.

Box 2

Via box 2 wordt het voordeel c.q. de inkomsten uit aanmerkelijk belang belast. Er is sprake van aanmerkelijk belang wanneer iemand - eventueel samen met de fiscale partner direct of indirect minimaal 5 procent winstbewijzen of aandelen bezit van een binnen- of buitenlandse vennootschap of opties heeft om deze te verwerven. Het financiële voordeel van aanmerkelijk belang, in de vorm van dividend of verkoopwinst op de aandelen, is fiscaal belast.

Box 3

Voor de statistiek personele vermogensoverdrachten zijn de gegevens in box 3 de belangrijkste opgaven. Hierin worden vermogensonderdelen zoals bank- en spaartegoeden, aandelen, obligaties e.d., de tweede woning, overige onroerende zaken en overige bezittingen verantwoord. Met de opgaven in box 3 wordt het inkomen uit vermogen belast. De opgave vindt tot en met de gegevens over 2010 plaats voor zowel 1 januari als voor 31 december van het belastingjaar. Vanaf belastingjaar 2011 is de opgave alleen per 1 januari. Een aantal bezittingen zoals spaartegoeden en aandelen uit spaarloonregelingen en maatschappelijke belegging in durfkapitaal is vrijgesteld. Verder worden ook bepaalde schulden (niet voor eigen woning) op deze peilmomenten opgenomen. De gemiddelde waarde van het saldo van bezittingen en schulden vormt de grondslag voor de berekening van de belasting. Bij de heffing wordt een deel van het vermogen niet belast (voor 2010 was dit 20 661 euro of samen met de fiscale partner 41 322 euro; verhoogd met 2 762 euro per minderjarig kind). Voor de belastingheffing wordt uitgegaan van een vast fictief rendement van 4 procent. Over dit rendement is 30 procent belasting verschuldigd.

Voor meer informatie over het systeem van de inkomstenbelasting verwijzen we naar de informatie van de belastingdienst of de desbetreffende belastinghandboeken en almanakken.

Het gebruik van de gegevens uit de administratie van de inkomstenbelasting voor de statistiek personele vermogensoverdrachten wordt uitgebreid besproken in het volgende hoofdstuk.

4 Brongegevens en productieproces

Bij het samenstellen van de gegevens voor de statistiek personele vermogensoverdrachten wordt gebruik gemaakt van informatie uit verschillende bronnen. Naast de gegevens over het aantal overledenen uit de bevolkingsstatistiek wordt voor de afleiding van de verschillende vermogensonderdelen gebruik gemaakt van gegevens van de belastingdienst. Bij de samenstelling en de presentatie van de gegevens wordt onderscheid gemaakt naar gegevens voor alle nalatenschappen en gegevens voor de nalatenschappen en verkrijgingen waarvoor aangifte successierecht heeft plaatsgevonden. De gegevens worden in verschillende tabellen via StatLine gepubliceerd.

4.1 Inputproces

Bij het inputproces voor de statistiek personele vermogensoverdrachten wordt via het Inkomens Informatie Systeem (IIS) gebruik gemaakt van informatie uit verschillende bronnen. De basisgegevens over de waarde van de vermogensonderdelen zijn afkomstig van de belastingdienst. In onderstaande paragrafen worden deze bronnen en de rol van het IIS bij het samenstellen van de inputgegevens beschreven.

Bronnen voor de statistiek personele vermogensoverdrachten

Voor het samenstellen van de gegevens over nalatenschappen en verkrijgingen uit de statistiek personele vermogensoverdrachten worden gegevens uit verschillen bronnen gecombineerd.

Het betreft gegevens uit:

- de bevolkingsstatistiek van het CBS,
- de aangiften successierecht van de belastingdienst en
- gegevens uit de integrale vermogensbestanden op basis van de administratie van de inkomstenbelasting.

De basis voor de statistiek is de populatie van de overledenen in een bepaald jaar uit de bevolkingsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Voor de overledenen waarvoor aangifte successierecht is gedaan wordt gebruik gemaakt van de gegevens successierecht van de belastingdienst. Deze aangiften zijn voor ongeveer de helft van de overledenen beschikbaar. Over het algemeen zijn dit de gevallen waarbij het nagelaten vermogen een omvang heeft waarvoor de aangifte kan leiden tot heffing van successiebelasting en het opleggen van een aanslag.

De leveringen van successiegegevens zijn opgedeeld in drie onderdelen;

1. persoonsgegevens van de erflaters (overledenen);
2. aangifte- gegevens over de nagelaten vermogens;
3. gegevens over de verkrijgers (erfgenamen), de omvang van verkrijging en de te betalen belasting.

In deze bestanden zijn gegevens opgenomen die het mogelijk maken de bestanden zowel onderling als in combinatie met de overledenen uit de bevolkingsstatistiek te koppelen. Hierdoor kunnen de gegevens deels met elkaar in verband gebracht worden.

Voor de overledenen waarvoor geen aangifte successierecht beschikbaar is worden de vermogensgegevens over bank- en spaartegoeden, effecten, de eigen woning en eventueel ondernemingsvermogen uit de beschikbare integrale vermogensbestanden gebruikt. De toevoegingen uit deze bestanden betreffen vooral de kleinere vermogens die in principe niet aan de criteria voldoen voor het heffen van successierecht. De basisgegevens hiervoor worden ontleend aan de administraties van de belastingdienst op het gebied van de loon- en inkomstenbelasting. Dit betreffen gegevens uit de aangiften en aanslagen van de inkomstenbelasting alsmede bestanden over rente- en dividendgegevens die de Nederlandse banken leveren aan de belastingdienst. Verder zijn er gegevens over de waarde van onroerend goed op basis van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ-waarden). Voor het ondernemingsvermogen wordt gebruik gemaakt van de aangiftegegevens.

De voornoemde gegevensbestanden worden bewerkt en gekoppeld. Uit de hieruit voortkomende bestanden worden de gegevens en tabellen voor de nalatenschappen en verkrijgingen van de statistiek personele vermogensoverdrachten samengesteld.

Inkomens Informatie Systeem (IIS)

Het inputproces voor de statistiek personele vermogensoverdrachten vindt plaats via het Inkomens Informatie Systeem (IIS). Het IIS is een systeem voor beheer en distributie van gegevens van onder andere de belastingdienst (Ministerie van Financiën) naar het CBS. Het systeem is opgezet in samenwerking tussen het Ministerie van Financiën, Belastingdienst en het CBS. De (fiscale)brongegevens worden verstrekt op microniveau en vervolgens verwerkt in het IIS. Via het IIS worden jaarlijks, naast demografische gegevens, gegevens over inkomen en vermogen van de Nederlandse bevolking en gegevens over successierecht verzameld en binnen het CBS beschikbaar gesteld voor het samenstellen van inkomensstatistieken, de statistiek Vermogens van huishoudens en de statistiek personele vermogensoverdrachten.

Aangiftegegevens successierecht

De Belastingdienst levert aan het IIS één tot tweemaal per jaar aangiftegegevens successierecht verzameld uit de aangiftebiljetten successierecht. Na verwerking in het IIS worden bestanden opgeleverd, die als invoer dienen voor het productieproces (throughputproces) van de statistiek.

Aangifte- en aanslaggegevens inkomstenbelasting

Naast deze successiegegevens levert de Belastingdienst aan het IIS periodiek inkomensgegevens die verzameld zijn uit de aangiftebiljetten inkomstenbelasting. Dit betreft zowel de vastgestelde aangiftegegevens als de aanslaggegevens. Na verwerking in het IIS worden ook hier-

van cumulatieve bestanden opgeleverd, die als invoer dienen voor het productieproces van statistieken. Verder stelt de Belastingdienst integraal gegevens van de voorlopige aanslagen inkomstenbelasting ter beschikking aan het IIS.

WOZ-gegevens

Van iedere woning wordt vanaf 2008 jaarlijks de waarde in het economisch verkeer (verkoopprijs) vastgesteld voor de waarde op peildatum per 1 januari $t-1$ (voor 2006 was de waardepeildatum nog 1-1-2003 en voor 2007 was de peildatum 1-1-2005). Op basis van deze waarde wordt de WOZ-waarde (WOZ = Wet waardering onroerend zaken) afgeleid die onder andere gebruikt wordt voor de aanslag onroerendezaakbelasting van de gemeenten en de aanslagen voor de waterschapsheffing. Deze WOZ-gegevens worden via de Belastingdienst ter beschikking gesteld aan het IIS. Na controle op verwerkbaarheid, compleetheid en plausibiliteit worden de WOZ-gegevens door het CBS onder andere gebruikt bij de bepaling van de waarde van de eigen woning voor de Vermogensstatistiek en in het verlengde hiervan voor het betreffende vermogensonderdeel van de nalatenschappen uit statistiek personele vermogensoverdrachten.

Rente- en dividendgegevens

Banken en financieringsfondsen zijn verplicht om overzichten te verstrekken aan de Belastingdienst met gegevens over de waarde van de banktegoeden, rente-, dividend- en obligatieopbrengsten en de waarde van effectenportefeuilles. Opgemerkt wordt dat de banken geen gegevens hoeven aan te leveren van betaalrekeningen en ook niet van zeer kleine spaartegoeden. De Belastingdienst levert deze integrale rente- en dividendgegevens driemaal per jaar aan het IIS. De gegevens uit deze bestanden worden via het IIS beschikbaar gesteld voor verwerking in het productieproces van onder andere de integrale vermogensbestanden. Deze laatste worden weer gebruikt bij de samenstelling van de statistiek personele vermogensoverdrachten.

Ondernemingsvermogen

Het ondernemingsvermogen wordt afgeleid uit de bestanden van de elektronische winstaangiften voor ondernemers. Hierbij wordt uit de kapitaalsvergelijking het eindvermogen van het boekjaar genomen.

4.2 Verwerkingsproces, afleidingen vermogensonderdelen (throughput)

Inleiding

Zoals eerder aangegeven zijn de sterftcijfers uit de bevolkingsstatistiek van het CBS de basis voor de gegevens over nalatenschappen door erflaters en verkrijgingen door erfgenamen. De gegevens voor de statistiek personele vermogensoverdrachten worden samengesteld voor twee verschillende populaties. Enerzijds worden gegevens samengesteld over de nalatenschappen en verkrijgingen voor de overledenen waarvoor aangifte successierecht is gedaan. Dit betreft ongeveer de helft van de overledenen. De gegevens voor deze groep zijn afkomstig

uit de aangiften successierecht. Daarnaast worden gegevens over nalatenschappen van alle overledenen samengesteld. Hiervoor worden de successiegegevens aangevuld met gegevens uit de basisgegevens van de vermogensstatistiek. Voor de overleden waarvoor geen aangifte successiebeschikbaar is wordt hieruit een aantal belangrijke vermogensonderdelen zoals de waarde van de eigen woning, de saldi van bank- en spaartegoeden, de waarde van effecten, het ondernemingsvermogen alsmede de hypotheekschuld geraamd. Hierbij moet een aantal veronderstellingen gemaakt worden omdat de exacte situatie over deze gevallen niet bekend is. De wijze van afleiding en de daarbij gebruikte veronderstellingen worden in onderstaande paragrafen beschreven. Combinatie van de vermogensonderdelen uit de successieaangiften en de bijgeraamde gegevens uit de vermogensbestanden vormen dan de gegevens voor alle overledenen.

CBS Sterftebestanden

Uitgangspunt bij de tabellen met gegevens over personele vermogensoverdrachten zijn de officiële sterftcijfers van het CBS. Hiervoor is een bestand met persoonsgegevens van de sterftegevallen beschikbaar. Het betreft onder andere gegevens als burgerlijke staat, geslacht alsmede geboorte- en sterftedatum van de overledene. Uit dit bestand wordt onder andere ten behoeve van de indelingen naar leeftijd van de overledenen het geboortjaar, het sterftejaar en de leeftijd van de overledene per 1 januari van het jaar van overlijden bepaald.

Vermogensonderdelen nalatenschap voor overledenen waarvoor aangifte successie

Voor de overledenen voor wie een successieaangifte beschikbaar is wordt de nalatenschap afgeleid uit deze aangiftegegevens successierecht. Per jaar is voor ongeveer de helft van de overledenen een successieaangifte beschikbaar.

Selectie juiste aangifte

In de successiebestanden zijn in een aantal gevallen meerde aangiften per erflater/overledene opgevoerd. In de meeste gevallen betreft dit door de belastingdienst aangepaste opgaven van een aangifte van eerdere datum. Om dubbeltellingen te voorkomen wordt een selectie gemaakt waarbij slechts één opgave opgenomen wordt in de bestanden. Voor de selectie van de 'juiste' aangifte is op basis van een case studie een algoritme ontwikkeld om dubbele opgaven uit te sluiten. Dit algoritme werkt in drie stappen waarbij allereerst de aangiften worden geselecteerd waarvoor een waarde is vastgesteld voor het zuiversaldo van de nalatenschap. Vervolgens worden de dubbele aangiften vastgesteld op basis van dubbele sleutelnummers en wordt de aangifte die gebruikt wordt voor de aanslag successierecht geselecteerd. Tenslotte wordt gekeken of er op basis van het identificatienummer van de overledene nog dubbele aangiften voorkomen. Indien dit het geval is wordt uit deze dubbelen opnieuw de 'juiste' aangifte geselecteerd. Het gaat overigens om een zeer klein aantal gevallen (in 2005 twee gevallen). Op basis van de voorgaande selecties ontstaat een bestand met unieke aangiften per overledenen met vermogensbestanddelen en kenmerken van overledenen uit de successiegegevens.

Afleiding vermogensonderdelen

De vermogensonderdelen worden berekend door het vermogen uit de huwelijkse goederengemeenschap te delen door twee en daar het (vastgestelde) eigen vermogen van de overledene bij

op te tellen. Deze afleiding wordt gemaakt voor de vastgestelde bedragen van de posten uit de successie aangiften zoals onder andere voor de eigen woning, bank- en spaartegoeden, effecten, hypotheekschuld, ondernemingsvermogen, overige onroerende zaken, roerende zaken, contant geld, vorderingen/restituties, aandeel in onverdeelde boedel(s), overige bezittingen n.e.g., rente-dragende schulden, belastingschulden, huishoudelijke schulden, overige renteloze schulden.

Voorbeeld:

Eigen woning = vast_eig_woning_huw/2 + vast_eig_woning_pr

Bank_en_spaartegoeden = vast_bankgiro_tegoed_huw/2 + vast_bankgiro_tegoed_pr

Ondernemingsvermogen = vast_ondern_verm_huw/2 + vast_ondern_verm_pr

Verder worden uit bovenstaande vermogensonderdelen een aantal sommaties gemaakt voor saldo bedragen zoals het totaal aan privé-bezittingen, het privévermogen en het nagelaten vermogen.

Totaal privébezittingen = Eigen woning + Bank- en spaartegoeden + Effecten

Totaal financieel = Bank- en spaartegoeden + Effecten

Privévermogen = Totaal privébezittingen -/- Hypotheekschuld

Nagelaten vermogen = Privévermogen + Ondernemingsvermogen

De posten voor 'begrafenis- en crematiekosten' en eventuele 'uitkeringen van uitvaartverzekeringen' worden rechtsreeks overgenomen uit de successiegegevens.

Voor de afgeleide posten/vermogensonderdelen is de onderstaande opstelling terug te vinden in de publicaties waarbij diverse salderingen uiteindelijk leiden tot het zogenaamde zuiver-saldo van de nalatenschap.

+ Totaal privébezittingen
 Eigen woning
 Totaal financieel
 Bank- en spaartegoeden
 Effecten
-/- Hypotheekschuld
= Privévermogen
+ Ondernemingsvermogen
= Nagelaten vermogen

+ Totaal overige bezittingen
 Overige onroerende zaken
 Roerende zaken
 Contant geld
 Vorderingen/restituties
 Aandeel in overdeelde boedel(s)
 Overige bezittingen n.e.g.

- /- Totaal overige schulden
 - Rentedragende schulden
 - Belastingenschulden
 - Huishoudelijke schulden
 - Overige renteloze schulden
- = Vermogen nalatenschap
- + Vermogen onbekend
- /- Begravenis- of crematiekosten
- + Uitkeringen uitvaartverzekering
- = Zuiver saldo nalatenschap

Vermogensonderdelen nalatenschap voor overledenen zonder aangifte successie

Voor de overledenen voor wie geen successieaangifte bestaat wordt het vermogen van de nalatenschap en de vermogensonderdelen afgeleid uit de integrale vermogensbestanden. De gegevens uit deze bestanden zijn primair afkomstig uit de aangifte inkomstenbelasting (IB). Indien er geen gegevens aangifte inkomstenbelasting voorhanden zijn worden de betreffende waarden afgeleid uit bestanden met rente- en dividendgegevens die door de banken (verplicht) beschikbaar gesteld zijn aan de belastingdienst. Voor de ontbrekende waarden eigen woning en overig onroerend goed wordt het WOZ-bestand gebruikt.

Het bedrag van de vermogenselementen wordt indien er een partner is bepaald op basis van het bedrag van de vermogensonderdelen van de belastingplichtige vermeerderd met het bedrag van de vermogensonderdelen van de partner, gedeeld door twee. De veronderstelling hierbij is een 'samenlevingsverband' in gemeenschap van goederen waarbij het vermogen van de belastingplichtige en de partner gelijk verdeeld is over beiden.

De afleiding van de vermogensonderdelen uit integrale vermogensgegevens wordt hieronder uitgebreid behandeld. Opgemerkt zij dat het voor de nalatenschappen waarvoor geen aangifte successierecht beschikbaar is normaliter gaat om de kleinere vermogens dan wel nalatenschappen waarvoor de belastingdienst geen aanleiding gezien heeft een successie-aangifte op te leggen.

Afleiding vermogensbestanddelen uit vermogensbestanden

In onderstaande beschrijvingen zijn de namen van de vermogensbestanddelen aangehouden zoals die gebruikt worden in de publicaties van de statistiek personele vermogensoverdrachten. Technische details bij de afleidingen die niet direct van belang zijn voor het inzicht in het tot stand komen van de variabelen of specifieke onderdelen daarvan zijn zoveel mogelijk vermeden om een en ander begrijpelijk te houden.

Eigen woning

De waarde van de eigen woning wordt vastgesteld op basis van de waarde van de woning opgegeven voor de berekening van het huurwaardeforfait in de inkomstenbelasting. De afleiding hiervan wordt al gedaan binnen het verwerkingsproces van de inkomensstatistieken. Voor de personen die geen IB-aangifte doen, wordt de waarde van een eigen woning afgeleid uit de WOZ-bestanden. Hierin is opgenomen wie de eigenaar én gebruiker is van een woning. De waarde van de woning die via deze twee wegen is vastgesteld heeft niet altijd betrekking

op het peilmoment 1 januari zoals in de vermogensstatistiek wordt gehanteerd. In deze gevallen wordt de beschikbare bepaalde WOZ-waarde vermenigvuldigd met de prijsindex van bestaande koopwoningen, afhankelijk van het peilmoment van deze waarde.

Bank- en spaartegoeden

Voor de personen met inkomen uit Box 3 worden de bank- en spaartegoeden rechtstreek overgenomen uit de aangifte-aanslaggegevens IB post Bank-, en spaartegoeden per 31 december van box 3. In deze gegevens ontbreken de spaartegoeden in de vorm van spaarloonregelingen (vrijgesteld vermogen voor box 3). Deze gegevens worden toegevoegd vanuit het bestand met rentegegevens (rentebase). Indien de gegevens van Box 3 niet voorhanden zijn (vermogens-
tegoeden beneden de aangiftegrens en personen die niet beschreven zijn voor de inkomstenbelasting) worden de gegevens uit de rentebase gebruikt.

Effecten

Onder de effecten zijn alle aandelen, obligaties, opties en maatschappelijke beleggingen gesommeerd. Voor de personen met inkomen Box 3 wordt de gezamenlijke waarde van effecten (aandelen, obligaties e.d.) overgenomen uit de gegevens voor het inkomen in Box 3. De – voor het inkomen van Box 3 – vrijgestelde effecten worden geraamd met de aangiftegegevens over de vrijgestelde vermogens. Indien geen box 3 gegevens voorhanden dan wordt allereerst de waarde van de effecten uit het bestand met dividendgegevens (dividendbase) gebruikt. Indien er in box 3 geen waarde is voor aandelen en obligaties en er is geen waarde in de dividendbase maar er is wel ingehouden dividendbelasting aangegeven, dan wordt een aandelenwaarde vastgesteld via deze ingehouden dividendbelasting.

Opmerking: afkappen bank- en spaartegoeden en effecten

Bij de afleidingen van bank- en spaargelden en effecten wordt verondersteld dat indien er geen box 3 gegevens zijn de som van besparingen en aandelen plus obligaties (*exclusief vrijgestelde besparingen zoals zgn. “tante Agaath regeling” voor directe leningen aan beginnende ondernemers en culturele beleggingen*) niet hoger is dan het heffingsvrije vermogen²⁾. Bij het gebruik van rente- en dividendbase worden de totaal bedragen daarom afgekapt tot het bedrag van het heffingsvrije vermogen + heffingsbodem. Aangenomen is dan dat het gedeelte van de spaartegoeden en effecten boven het heffingsvrije vermogen niet aan de belastingplichtige is toe te rekenen (dit is bijvoorbeeld het geval bij spaartegoeden van een onverdeelde boedel).

Ondernemingsvermogen

Het ondernemersvermogen wordt opgenomen vanuit de vermogensvergelijking, opgenomen in de Winstaangifte gegevens IB van de ondernemers waarbij het ‘ondernemingsvermogen einde boekjaar’ gebruikt wordt.

Hypotheekschuld eigen woning

Het bedrag van de hypotheekschuld eigen woning wordt onder andere afgeleid op basis van de vulling van de variabele ‘rente van schulden’ uit de aangiftegegevens van de belastingdienst. Indien de rente van schulden ongelijk nul zijn dan wordt de hypotheek gelijk aan de stand van de Eigenwoningschuld op 31 december zoals beschikbaar in de aangifte IB. Het is van belang zich te realiseren dat de hypotheekschuld eigen woning de stand van de schuld betreft waarover rente is verschuldigd.

²⁾ Dit bedrag wordt verhoogd met geraamd bedrag i.v.m. heffingsbodem IB omdat kleine bedragen niet geïnd worden

Opgebouwde tegoeden via kapitaalsverzekeringen zijn niet in mindering gebracht. Hiervoor zijn geen gegevens beschikbaar.

De volledige beschrijving van de afleiding van de vermogensonderdelen uit de vermogensbestanden is terug te vinden in de procesbeschrijving van de Vermogensstatistiek ('Procesbeschrijving statistiek Vermogens huishoudens').

Gegevens verkrijgingen uit nalatenschappen waarvoor aangifte successie

Van de geselecteerde aangiften zijn in een afzonderlijk bestand ook gegevens over de bijbehorende verkrijgers en verkrijgingen/erfenissen bekend. Door koppeling op een unieke sleutelvariabele worden de verkrijgers van de geselecteerde successieaangiften geselecteerd. Voor deze verkrijgers zijn gegevens bekend zoals de heffingsgrondslag, de verschuldigde successiebelasting en het bedrag van de verkrijging. Daarnaast zijn er ook per verkrijger gegevens over de vrijstellingscategorie cq. de relatie tussen verkrijger en overledene. Deze gegevens worden gebruikt om een per verkrijger een aantal gegevens over de verkrijgingen af te leiden. Doordat voor een aanzienlijk deel van de verkrijgers de juiste identificerende gegevens ontbreken is het echter niet mogelijk tabellen met indelingen naar persoonskenmerken van de verkrijgers samen te stellen. Voor de verkrijgers wordt uit bovengenoemde gegevens de bruto verkrijging, de verschuldigde belasting en de netto verkrijging vastgesteld. Omdat voor de nalatenschappen waarvoor geen aangifte successie aanwezig is ook niet bekend is wie de nalatenschap van de overleden verkrijgt zijn hiervoor geen gegevens vast te stellen.

Bij de samenstelling van de tabellen blijven overigens een klein aantal verkrijgers buiten beschouwing omdat daar geen of onvoldoende gegevens over bekend zijn. Daarnaast is het ook mogelijk dat bij gebrek aan vulling van de sleutelvariabele een klein deel van de verkrijgers niet gevonden wordt bij de koppelingen. In relatie tot het totaal aantal verkrijgingen gaat het om een zeer gering aantal gevallen dat gemist wordt.

De gegevens over de verkrijgingen worden ingedeeld naar categorie verkrijger en naar de grootteklasse van de netto verkrijging.

De afleidingen voor de gegevens van de verkrijgingen uit de aangiften zijn hieronder opgenomen.

Bruto-verkrijging

De bruto-verkrijging is gelijk gesteld aan het bedrag van de heffingsgrondslag.

Verschuldigde_belasting

De verschuldigde-belasting is rechtsreekt beschikbaar uit de successie gegevens van de verkrijgers. *(Als de Heffingsgrondslag negatief is wordt de Verschuldigde_belasting gelijk gesteld aan nul).*

Netto verkrijging

De netto-verkrijging wordt verkregen door de bruto-verkrijging te verminderen met de verschuldigde_belasting.

Categorie verkrijging

De categorie verkrijging wordt afgeleid uit de zogenaamde vrijstellingscode. De in de bestanden aanwezige coderingen zijn zeer uitgebreid vooral ten aanzien van de categorieën samen-

woners. Voor de publicatie van de gegevens worden deze samengevoegd tot de belangrijkste categorieën waarin ook de tariefgroepen voor het successierecht grotendeels terug te vinden zijn. Het betreft de categorieën;

- Weduwen
- Weduwnaars
- Samenwonenden
- Kinderen van 23 jaar en ouder
- Kinderen jonger dan 23 jaar
- Kleinkinderen
- Broers en zusters
- Ouders
- Niet- of ver verwanten
- Rechtspersonen algemeen belang
- Onbekend

Eenhedenniveau

De gegevens uit de aangiften successierecht hebben betrekking op het vermogen van de overleden personen. Er zijn afzonderlijke gegevens voor het eigen vermogen van de overledene alsmede voor het vermogen uit de eventuele huwelijkse goederengemeenschap. Bij het vermogen uit de huwelijkse goederengemeenschap wordt bij de afleiding van de vermogensonderdelen uitgegaan van een gelijke verdeling over de partners. Voor de overledenen waarvoor geen aangifte successie beschikbaar is en de vermogensgegevens uit de aangiften inkomstenbelasting komen worden de basisgegevens voor het bepalen van het belastbaar inkomen per box op persoonsniveau aangegeven. Wanneer sprake is van een fiscale partner wordt het vermogen van de partners opgeteld en ook hier gelijk verdeeld.

Technische omgeving RuleBurst regelset verwerkingsysteem

In het throughput-proces vindt de verwerking van de door het IIS aangeleverde basisgegevens tot vermogensgegevens plaats. Hierbij worden de inputgegevens bewerkt, gecombineerd en afgeleid om te komen tot de eindvariabelen voor de statistiek personele vermogensoverdrachten. De afleidingen worden uitgevoerd met een productiesysteem dat gebruik maakt van een generiek proces voor het afleiden van variabelen. De verwerkingsregels van de bewerkingen en afleidingen in dit systeem worden vastgelegd in Word- en Excel-documenten. Deze documenten zijn doorvertaald naar een regelset conform het RuleBurst-systeem die bestaat uit de afleidingsregels zoals hierboven beschreven. De regelset stuurt het proces aan dat de afleidingen en bewerkingen van de gegevens tijdens het throughput-proces uitvoert.

Definitie- en waarnemingsverschillen

Wat betreft de inhoud van de begrippen zijn er soms (beperkte) verschillen in definities of samenstelling van de gegevens uit de verschillende bronnen. De omschrijvingen van begrippen uit de toelichtingen bij de aangiften successierecht wijken deels af van de definities van vermogensonderdelen uit de vermogensbestanden c.q. de omschrijvingen bij de aangiften inkomstenbelasting. In deze paragraaf worden de relevante verschillen behandeld.

Bij de successieaangiften zijn de aandelen aanmerkelijk belang opgenomen in de post ondernemingsvermogen. Indien er geen successieaangifte beschikbaar is worden mogelijk de effecten (aandelen, obligaties e.d.) en/of het ondernemingsvermogen bijgeraamd uit de vermogensbestanden. Bij deze gevallen zijn de aandelen aanmerkelijk belang opgenomen in de post effecten. In principe is hier dus sprake van een methodologisch verschil tussen de effecten en/of het ondernemingsvermogen waargenomen uit de successieaangiften dan wel overgenomen uit de vermogensbestanden. In de praktijk kan het echter slechts gaan om marginale aantallen en bedragen. De gevallen waarin sprake is van aandelen aanmerkelijk belang en ondernemingsvermogen zullen normaliter namelijk onder de aangiften successierecht vallen. De definitieverschillen voor de belangrijkste en meest vergelijkbare vermogensonderdelen zoals de waarde van de eigen woning, bank- en spaartegoeden, effecten, hypotheekschuld en ondernemingsvermogen, beperken zich tot het verschil in de post waarbij de aandelen aanmerkelijk belang gerekend worden en het mogelijke verschil in het moment van waarneming. Overigens wordt in het totaal van het nagelaten vermogen bij zowel de nalatenschappen waarvoor aangifte successierecht als bij alle nalatenschappen de aandelen aanmerkelijk belang geteld.

Verder is er verschil in het tijdstip van waarneming van de gegevens. Zo hebben de gegevens over de vermogensonderdelen uit de nalatenschappen waarvoor aangifte successierecht betrekking op de waarde van de vermogenselementen op de datum van overlijden van iedere afzonderlijke overledene. De cijfers hebben dus wel steeds betrekking op het zelfde onderhavige jaar maar er is geen eenduidige teldatum. De gegevens uit de vermogensbestanden die gebruikt worden voor het ramen van de vermogens voor de overledene waarvoor geen successieaangifte beschikbaar is hebben voor bank- en spaartegoeden en de effecten betrekking op 1 januari van jaar t. Hierbij wordt er overigens van uitgegaan dat de eindwaarden van de vermogensonderdelen van 31 december jaar t-1 gelijk is aan de beginwaarde van jaar t. Voor de nalatenschappen waarvoor een aangifte successierecht beschikbaar is heeft de waarde van de eigen woning in principe betrekking op de datum van overlijden. Voor de nalatenschappen waarvoor geen aangifte successierecht beschikbaar is wordt de waarde van de eigen woning vastgesteld op basis van de waarde van de woning opgegeven voor de berekening van het huurwaardeforfait in de inkomstenbelasting. Voor de personen die geen IB-aangifte doen, wordt de waarde van een eigen woning afgeleid uit de WOZ-bestanden. De waarde van de woning die via deze twee wegen is vastgesteld heeft niet altijd betrekking op het peilmoment 1 januari van het verslagjaar zoals in de vermogensbestanden wordt gehanteerd. Voor deze gevallen wordt de beschikbare bepaalde WOZ-waarde vermenigvuldigd met de prijsindex van bestaande koopwoningen, afhankelijk van het peilmoment van deze waarde. In de praktijk zullen de verschillen tussen de waarde van de gegevens uit de successieaangiften per datum overlijden en de waarde uit de vermogensbestanden per 1 januari waarschijnlijk gering zijn. Dat geldt zeker voor de waarde van de eigen woning waarvoor bij de aangifte successie veelal toch de WOZ waarde opgegeven zal worden. Daarnaast zullen ook nalatenschappen met een eigen woning meestal in de successieaangiften zitten.

Controles gegevens en resultaten

Bij het verwerkingsproces worden een aantal controles uitgevoerd op het materiaal. Dit betreft enerzijds een technische controle op het gebruik van de juiste gegevensbestanden en afleidingsregels voor de vermogensonderdelen en anderzijds plausibiliteitscontroles van de uitkomsten. Plausibiliteitscontroles zijn onder andere bedoeld voor het opsporen van onwaarschijnlijke

waarden in het materiaal en van onvoorziene en ongewenste resultaten in de gegevens op basis van de afleidingsregels. De uitvoering van deze controles gebeurt veelal op basis van een aantal tabellen waarvan de gegevens gecontroleerd worden op (on)waarschijnlijkheden en mogelijke onregelmatigheden. Hiervoor worden onder andere de cijfers van verschillende jaren naast elkaar gelegd om te bekijken of de cijfers over verschillende jaren consistent zijn. Tot de plausibiliteitcontrole behoort ook de controle op onwaarschijnlijke uitkomsten van de vermogensonderdelen naar de verschillende indelingen die in de tabellen gebruikt worden. Op basis van deze controles zijn de publicatiegegevens over nalatenschappen en verkrijgingen voor een aantal incidentele gevallen gecorrigeerd.

4.3 Output

Voorlopige en definitieve gegevens

In verband met het tijdstip waarop bruikbare brongegevens van de belastingdienst beschikbaar komen wordt onderscheid gemaakt tussen voorlopige en definitieve gegevens. Hoe langer gewacht wordt op de beschikbare brongegevens van de belastingdienst hoe meer aangiften successierecht beschikbaar zijn en hoe meer aanslagen definitief zijn vastgesteld. De gegevens van de statistiek personele vermogensoverdrachten worden normaliter jaarlijks gepubliceerd in het laatste kwartaal van het jaar. In verband met de lange duur van de afhandeling van de meer gecompliceerde successieaangiften bij de belastingdienst duurt het momenteel ongeveer drie jaar voordat publicabele cijfers geproduceerd kunnen worden met de gegevens die beschikbaar gesteld worden uit de successieaangiften. In de toekomst worden in jaar t voor de nalatenschappen waarvoor aangifte successierecht is gedaan dan ook de voorlopige cijfers gepubliceerd over de gegevens van jaar $t-3$ en definitieve gegevens voor jaar $t-4$. Voor de nalatenschappen van alle overledenen worden in jaar t de voorlopige cijfers van jaar $t-2$ gepubliceerd en de definitieve cijfer over jaar $t-3$. Omdat voor de nalatenschappen van alle overledenen de gegevens voor de ontbrekende successieaangiften bijgeraamd worden uit de vermogensbestanden kunnen deze gegevens eerder gepubliceerd worden.

Publicaties statistiek Personele vermogensoverdrachten

De eerste StatLinepublicatie van de nieuwe statistiek personele vermogensoverdrachten heeft plaatsgevonden in oktober 2008 en had betrekking op de nalatenschappen 2005. Dit waren voorlopige uitkomsten die tot stand zijn gekomen uit een ontwikkeltraject voor deze statistiek. Vanuit dit ontwikkeltraject is een regulier productieproces ontwikkeld dat in het eerste kwartaal 2011 gereed is gekomen. In mei 2011 zijn de eerste tabellen over de nalatenschappen 2005 tot en met 2008 uit het reguliere productieproces op StatLine geplaatst. In juni 2011 is ook de tabel over verkrijgingen uit nalatenschappen waarvoor aangifte werd gedaan op StatLine geplaatst.

De StatLinepublicatie bestaat uit een vijftal tabellen waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de nalatenschappen van alle overledenen en nalatenschappen en verkrijgingen waarvoor aangifte successie is gedaan.

Voor de nalatenschappen van alle overledenen betreffen het tabellen met gegevens over:

- De samenstelling van de nalatenschappen (van alle overledenen) naar leeftijd en geslacht van de overledenen.
- Het nagelaten vermogen (van alle overledenen) naar burgerlijke staat en geslacht van de overledenen en naar grootteklasse van het nagelaten vermogen.

Voor de nalatenschappen waarvoor aangifte successie is gedaan zijn er tabellen met:

- De samenstelling van de nalatenschappen waarvoor aangifte successie naar leeftijd en geslacht van de overledenen.
- Het nagelaten vermogen waarvoor aangifte successie naar burgerlijke staat en geslacht van de overledenen en grootteklasse van het nagelaten vermogen.

Voor de verkrijgingen uit nalatenschappen waarvoor aangifte successie is er een tabel met:

- De verkrijgingen uit nalatenschappen waarvoor aangifte successie naar categorie verkrijger en naar grootteklasse netto verkrijging.

Naast de publicatie van de StatLinetabellen worden uit het materiaal ook artikelen gepubliceerd.

5 Toekomstige ontwikkelingen

Voor de productie van de tabellen over 2010 zal de statistiek personele vermogensoverdrachten in 2012 aangepast moeten worden aan de gewijzigde successiewetgeving per 1 januari 2010. Dat is tevens een goed moment om de gegevens van voorgaande jaren nader te analyseren en na te gaan of er verbeteringen mogelijk zijn in de wijze van afleiding van de verschillende vermogensonderdelen. Daarnaast is het wellicht een goed tijdstip om in overleg met de belastingdienst na te gaan of er versnelling te realiseren is voor de leveringen van de aangiften successierecht.

Uit de aangeleverde successiegegevens van de belastingdienst zijn ook gegevens beschikbaar over de nalatenschappen met het zogenaamde recht van overgang. Daarnaast zijn er gegevens beschikbaar over schenkingen die aangegeven worden bij de belastingdienst. Het aantal nalatenschappen met het recht van overgang is slechts gering waardoor publicatie van deze gegevens niet of nauwelijks mogelijk is. Aangezien uitbreiding van de statistiek met een onderdeel over schenkingen en/of overgangen een extra ontwikkeltraject zal vergen is een dergelijke uitbreiding op korte termijn niet te verwachten.

Bij deze statistiek over vermogens van overledenen dient bedacht te worden dat de gegevens sterk afhankelijk zijn van economische ontwikkelingen en de financiële markten, maar zeker ook van de fiscale wetgeving in dit kader. Dit maakt dat er zich schoksgewijze wijzigingen kunnen voordoen. Hierbij dient steeds nagegaan te worden of deze het gevolg zijn van de economische en/of financiële ontwikkelingen of dat een gewijzigde fiscaal kader hiervoor mede oorzaak is.

Literatuur

CBS (1986). *Personele vermogensoverdrachten 1981 en 1982*. Voorburg/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Jack Claessen (2010). *Procesbeschrijving van statistiek Vermogens huishoudens*. Voorburg/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Elsevier Schenken en Erven Almanak 2010. Reed Business BV

Belastingboekje 2009. Amersfoort: Sdu Uitgevers.

Lijst van afkortingen

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
IB	Inkomstenbelasting
IIS	Inkomens Informatie Systeem
IPS	Inkomens Productie Systeem
WOZ	Wet Waardering Onroerende Zaken

Medewerkers publicatie

Auteur

Jack Claessen